

**Міжнародні юридичні науково-практичні конференції
«АКТУАЛЬНА ЮРИСПРУДЕНЦІЯ»**

LEGAL ACTIVITY

**«ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ПРАВОВИХ РЕФОРМ»**

**Збірник матеріалів Міжнародної юридичної
науково-практичної конференції**

Тези наукових доповідей

(16 червня 2016 року)
www.LegalActivity.com.ua

**Україна
Київ–2016**

УДК 340.11
ББК 67.9(4Укр)
Ю 48

П 52 **Проблеми реалізації та забезпечення ефективності правових реформ:** збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 16 червня 2016 року. Тези наукових доповідей. – К.: Видавничий дім «АртЕк», 2016. – 150 с.

ISBN 978-617-7264-30-8

У збірник увійшли тези наукових доповідей з актуальних проблем юриспруденції, які оприлюднені 16 червня 2016 року на Інтернет-сторінках сайту www.LegalActivity.com.ua, де додатково можна ознайомитися з відгуками, коментарями та науковими дискусіями учасників конференції, відвідувачів та гостей сайту. Також усі опубліковані матеріали конференції внесені до наукометричної бази Science Index (ліцензійний договір №543-09/2013).

Збірник буде корисним і цікавим для наукових, науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів та наукових установ, докторантів, аспірантів, здобувачів наукового ступеня, студентів юридичного спрямування, юристів, адвокатів, правозахисників, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, інших осіб.

У збірнику максимально точно збережена орфографія, пунктуація та стилістика авторських текстів, які були запропоновані учасниками конференції.

Організаційний комітет Міжнародної юридичної науково-практичної Інтернет-конференції не завжди поділяє думки учасників конференції.

Повну відповідальність за зміст тез доповідей, достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів та наукових установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

ББК 67.9(4Укр)

ISBN 978-617-7264-30-8

Усі права захищені. За будь-якого використання матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язковим.

© Колектив авторів, 2016

© МЮНПК «Актуальна юриспруденція», 2016

СЕКЦІЯ 5.

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС. КРИМІНОЛОГІЯ ТА КРИМІНАЛІСТИКА. КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО. СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СЕКТОРУ ОБОРОНИ ТА БЕЗПЕКИ

БІЛОУС Василь Васильович,
*к.ю.н., доцент, доцент кафедри
криміналістики Національного
юридичного університету ім. Я.Мудрого*

20 травня 2016 р. відбулося засідання Ради національної безпеки і оборони України, під час якого було схвалено Стратегічний оборонний бюлетень, що визначає основні завдання і напрями реформування оборонної сфери України. Цей документ, який було підготовлено у тісній співпраці з радниками держав-членів НАТО, передбачає розвиток оборонних спроможностей України у період до 2020 року, реформування системи управління Збройними Силами відповідно до стандартів НАТО, посилення демократичного цивільного контролю в оборонній сфері та визначає конкретні завдання і жорсткі строки їх виконання. Прийняття бюлетеня є важливим кроком до посилення оборонного потенціалу України та її євроатлантичної інтеграції [1]. «Стратегічний оборонний бюлетень – це дорожня карта реформ сектору оборони та безпеки», – підкреслив Президент України П.Порошенко, наголосивши, що цей документ стосується не лише Збройних Сил України, а націлений на встановлення термінів та конкретних завдань для комплексного реформування сектору оборони та безпеки [2].

Проголошене виглядає вкрай обнадійливим з огляду на непомірно високу кількість безповоротних втрат, яких Україна зазнала внаслідок збройної агресії Російської Федерації, та низки інших, пов'язаних з цим, причин.

Адже, виступаючи 30 травня 2016 р. на Сьомому засіданні Міжпарламентської асамблеї Верховної Ради України, Сейму Литовської Республіки та Сенату Республіки Польща, Перший заступник секретаря РНБО України М.Коваль повідомив про те, що протягом останніх двох років російсько-терористичними угрупованнями вбито 10 тисяч українців, понад 20 тисяч поранено. Близько 1,8 мільйонів людей були вимушені залишити свої домівки [3]. При цьому М. Коваль повідомив, що з початку 2016 р. втрати української сторони від обстрілів бойовиків у зоні АТО становлять 42 загиблих і 350 поранених військовослужбовців [4]. Однак, гостре занепокоєння викликає той факт, що зі сплином лише двох тижнів, 15 червня 2016 р. у своєму виступі в штаб-квартирі НАТО міністр оборони України С. Полторак заявив, що «у цьому році наші бойові втрати склали 623 українських військовослужбовців» [5]. Такі більше ніж 15-кратні розбіжності в оприлюднюваних високопосадовцями даних, на нашу думку, засвідчують наявність не вирішеної до сьогодні проблеми із забезпеченням достовірного обліку військовозобов'язаних, яка не вичерпується лише репутаційними втратами українського уряду в очах світової спільноти.

Відсутність сучасного обліку військовозобов'язаних стоїть на заваді своєчасній ідентифікації загиблих, вносить плутанину в діяльність зі звільнення незаконно утримуваних бойовиками осіб. Так, за твердженням Я.Тинченка, щонайменше половину тих, хто вважається полоненим, на жаль, слід шукати серед загиблих [6]. Станом на 27.05.2016 р. сім'ям загиблих військовослужбовців ЗСУ–учасників АТО вже виплачено понад 1,212 млрд грн одноразової грошової допомоги [7]. То чи не прагненням несумлінних чиновників заощадити на виплатах потерпілим пояснюється бездіяльність щодо впровадження ефективного обліку та сучасних інструментів ідентифікації загиблих?

Крім того, за повідомленням Генеральної прокуратури України, станом на 13 червня 2016 р. «у Збройних Силах України у період 2014-2016 рр. обліковано 1294 військовослужбовця, смерть яких відноситься до не бойових безповоротних втрат і настала з причин: дорожньо-транспортних пригод – 112; отруєння (у тому числі алкогольне) – 96; самогубства – 259; умисне вбивство – 121; нещасні випадки – 148; порушення правил поведінки зі зброєю та бойовими припасами – 111; порушення заходів безпеки – 40; захворювання – 405; інші підстави – 2» [8]. Увечері того ж дня цей скорботний список було подовжено через те, що на території однієї з військових частин на Запоріжжі було виявлено тіло військовослужбовця зі слідами тілесних

ушкоджень, ймовірно отриманих під час несення ним служби в добовому наряді [9].

Коментуючи приголомшливу кількість не бойових безповоротних втрат серед військовослужбовців, заступник Генерального прокурора України – головний військовий прокурор А.Матіос зазначив: «Про що це свідчить, особливо – 405 від хвороб? Це не якість проведення призовної комісії, оскільки сільський чи районний, або інший лікар подумав, що Іван, який не має роботи, повинен іти служити й він здоровий, коли в нього наявні ознаки відкритої форми туберкульозу або ще щось» [10]. Проте, широкий загаль громадян нашої держави не схильний звужувати причини цього масштабного негативного явища тільки до низького рівня компетентності окремих лікарів і називає однією з найболючіших проблем корупцію, якою супроводжується призов у військових комісаріатах, де відсутність єдиного електронного реєстру призовників дозволяє «продавати справи» [11]. Відсутність електронного обліку, інтегрованого з базами даних закладів охорони здоров'я, створює плідне підґрунтя для зловживань, дозволяючи корупціонерам не помічати наявності важких хронічних хвороб у одних військовозобов'язаних, і визнавати реальними існуючі лише на папері хвороби інших.

Приголомшливі дані щодо не бойових безповоротних втрат, згідно яких кожен десятий з числа загиблих не в бою офіційно визнаний жертвою умисного вбивства, в сукупності з зафіксованими непоодинокими випадками нестатутних взаємовідносин [8], спонукають до усвідомлення того прикрого факту, що військовозобов'язані можуть бути не тільки жертвами, але й злочинцями по відношенню до своїх же побратимів. Швидка ідентифікація вбивць за так званою контактною ДНК могла б підвищити якість і ефективність досудового розслідування та слугувати вагомим засобом криміналістичної профілактики. Однак, вона може слугувати і знаряддям для розвінчування героїчного образу окремих осіб та дегуманізації цілої суспільної верстви, на що і без того спрямовані потужні зусилля ворожої пропаганди і чого апріорі прагнуть запобігти вітчизняні можновладці.

Проте, у світлі проголошеного курсу правової і соціальної держави на євроатлантичну інтеграцію та комплексне реформування сектору оборони та безпеки, вважаємо не припустимим подальше зволікання з вирішенням окресленої проблеми. Адже вже більше року тому Стратегією національної безпеки України одним із основних напрямів державної політики національної безпеки нашої країни було визнано підвищення обороноздатності держави, а до числа основних завдань у цій сфері було віднесено створення електронного реєстру військовозобов'язаних [12]. Під

час підготовки цієї редакції Стратегії системоутворюючим став науковий підхід, що включав в себе як фахові експертні оцінки, так і математичні моделі прогнозування. Проект розроблявся відкрито й прозоро з широким залученням вітчизняних і міжнародних експертів, зокрема, представників НАТО, країн ЄС і США [13]. Однак, не зважаючи на це і давно назрілу необхідність створення Єдиного державного реєстру військовозобов'язаних як універсальної інформаційної технології, придатної не тільки для упорядкування й автоматизації військового обліку, але й створення умов для успішної ідентифікації військовозобов'язаних, це завдання залишається невиконаним упродовж більше ніж двох років фактичної війни.

Подання Комітету про розгляд внесеного до Верховної Ради України групою парламентарів проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів (щодо генетичної ідентифікації військовослужбовців)» реєстр. № 2001а від 03.06.2015 р. було вручене тільки 26.01.2016 р. А внесений Кабінетом Міністрів України після тривалого зволікання з його розробленням проект Закону України «Про Єдиний державний реєстр військовозобов'язаних» реєстр. № 2504а від 13.08.2015 р. через числені його недоліки згідно з постановою Верховної Ради України від 03.11.2015 р. № 741-VIII було направлено до Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони для підготовки на повторне перше читання. Щодо його доопрацьованого варіанту реєстр. № 2504а-д від 24.11.2015 р. з тією ж назвою 02.02.2016 р. Верховною Радою України було прийнято рішення про розгляд за скороченою процедурою, а 29.03.2016 р. – про відкладення розгляду.

Двічі, 17 і 31 травня 2016 р. ці законопроекти були включені до порядку денного пленарного засідання Верховної Ради України (четверта сесія восьмого скликання): 2504а-д від 24.11.2015 р. – для прийняття рішення з обговорених питань, а 2001а від 03.06.2015 р. – для першого і другого читання. Однак, дотепер обидва законопроекти продовжують очікувати розгляду, подальше зволікання з яким в умовах перманентного загострення збройної агресії проти України і зумовленої цим потреби в якісному проведенні 7-ї та подальших хвиль мобілізації становить реальну загрозу обороноздатності нашої держави. Про високу ймовірність ескалації насильства може свідчити той факт, що у березні 2016 р. країна-агресор облаштувала на тимчасово окупованій території власну мобільну ДНК-лабораторію для ідентифікації та обліку російських військовослужбовців, загиблих на сході України [14].

Тому ми наполягаємо на необхідності невідкладного доопрацювання і прийняття вищеназваних законопроектів у комплексі з обов'язковим:

1) доповненням відцифрованим ДНК-профілем (генетичними ознаками) переліку персональних даних, який закріплено в Законопроекті реєстр. № 2504а-д від 24.11.2015 р., а переліку цілей, на досягнення яких спрямоване упровадження Єдиного державного реєстру військовозобов'язаних, – ідентифікацією останніх; 2) доповненням визначеного Законом України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус» переліку біометричних даних (параметрів) людини її відцифрованим ДНК-профілем, а також розширенням переліку документів, що оформляються із застосуванням засобів ЄДДР, за рахунок біометричних документів, що посвідчують особу та підтверджують спеціальний статус військовозобов'язаного; 3) розробленням і прийняттям Закону України «Про державну геномну (генетичну) реєстрацію в Україні», який би визначав цілі, принципи і види такої реєстрації, встановлював основні вимоги до її проведення, закріплював поняття і статус генетичних даних людини, умови і порядок їх одержання, зберігання і використання, відносив військовозобов'язаних до тієї категорії осіб, яка підлягає першочерговій геномній (генетичній) реєстрації в обов'язковому порядку тощо.

В умовах невпинного прогресу інформаційних технологій одним із найактуальніших завдань криміналістики ХХІ століття повинна стати розбудова підвалин для впровадження в Україні Єдиного державного реєстру військовозобов'язаних як сучасної інтегрованої автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи на інноваційних засадах у відповідності до найкращих світових практик, у т.ч.: 1) на основі положень не тільки чинного, але й перспективного законодавства України; 2) з урахуванням норм не тільки національного, але й міжнародного законодавства, а також найбільш удалих законодавчих конструкцій провідних зарубіжних країн; 3) виходячи з потреби в одночасному забезпеченні результативності військового обліку і процесу ідентифікації військовозобов'язаних не тільки в умовах мирного часу, але й в умовах широкомасштабного збройного протистояння; 4) на підґрунті не тільки вітчизняного, але й зарубіжного досвіду успішного вирішення аналогічних проблем; 5) зі створенням підвалин для використання не тільки вже випробуваних часом, але й перспективних засобів і технологій.

Якщо реформування сектору оборони і безпеки України і справді здійснюється за стандартами НАТО, то особам, відповідальним за результати цієї реформи, слід врахувати, що у Збройних Силах провідного члена цього альянсу – США - вже давно успішно впроваджено функціонування Сховища зразків біологічного матеріалу для ідентифікації останків (Armed Forces

Repository of Specimen Samples for the Identification of Remains (AFRSSIR), де зберігаються зразки ДНК усіх, хто: а) вступає на військову службу; б) призивався в минулому; в) служить за контрактом; г) перебуває в резерві; а також діяльність Лабораторії з ідентифікації ДНК (The Armed Forces DNA Identification Laboratory (AFDIL)), завдання якої полягає у встановленні відповідності зразків ДНК військовослужбовця, який загинув (помер), з тими зразками, що містяться в Сховищі зразків біологічного матеріалу для ідентифікації останків на основі унікальності послідовності чергування нуклеотидів у ланцюжку ДНК. Створення ж ДНК-лабораторій для проведення молекулярно-генетичних досліджень з метою ідентифікації особи за слідами біологічного походження в Україні визнається одним із перспективних напрямів досліджень [15, с. 257-258].

Список використаних джерел:

1. Рада національної безпеки і оборони України схвалила Стратегічний оборонний бюлетень [Електронний ресурс] / РНБО України. – 2016, 20 травня. – Режим доступу: <http://www.rnbo.gov.ua>.

2. Ми починаємо реальну перебудову сектору оборони та безпеки для вступу до НАТО – Петро Порошенко на засіданні РНБОУ [Електронний ресурс] / Прес-служба Президента України. – 2016, 20 травня. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>.

3. Коваль М. Протягом останніх двох років російсько-терористичними угрупованнями вбито 10 тисяч українців, понад 20 тисяч поранено [Електронний ресурс] / РНБО України. – 2016, 30 травня. – Режим доступу: <http://www.rnbo.gov.ua>.

4. Україна з початку року втратила в АТО 42 бійців [Електронний ресурс] / УКРІНФОРМ. – 2016, 30 травня. – Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua>.

5. «Через український східний кордон Росія перекидає найманців, постачає озброєння та військову техніку, боєприпаси» — Міністр оборони України [Електронний ресурс] / МО України. – 2016, 14 червня. – Режим доступу: <http://www.mil.gov.ua>.

6. Тинченко Я. Офіційно полонені, насправді загиблі [Електронний ресурс] // Тиждень.ua. – 2016, 3 червня. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua>.

7. За участь у бойових діях більше 27 тис. військових отримали близько 124 млн грн [Електронний ресурс] // Українські Національні Новини. – 2016, 27 травня. – Режим доступу: <http://www.unn.com.ua>.

8. Названо небойові втрати Української армії за час АТО [Електронний ресурс] // Новое Время. – 2016, 14 червня. – Режим доступу: <http://nv.ua>.

9. У військовій частині в Запорізькій області до смерті забили 48-річного військовослужбовця [Електронний ресурс] // УНІАН. – 2016, 14 червня. – Режим доступу: <http://www.unian.ua>.

10. Матіос назвав основні причини небойових втрат в армії за час АТО [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. – 2016, 10 червня. – Режим доступу: <http://ua.censor.net.ua>.

11. ТОП-10 найболючіших корупційних проблем українців озвучили в Transparency International [Електронний ресурс] / Transparency International Україна. – 2015, 9 грудня. – Режим доступу: <http://ti-ukraine.org>.

12. Про Стратегію національної безпеки України: [рішення РНБО України від 6 травня 2015 року, затверджене Указом Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

13. Прес-реліз презентації проекту Стратегії національної безпеки України [Електронний ресурс] / РНБО України. – 2015, 9 квітня. – Режим доступу: <http://www.rnbo.gov.ua>.

14. Росіяни привезли до Донецька ДНК-лабораторію для ідентифікації трупів своїх бійців [Електронний ресурс] / Головне управління розвідки МО України. – 2016, 8 квітня. – Режим доступу: <https://gur.gov.ua>.

15. Охріменко О.І. Стан та перспективи експертних досліджень в СБУ, окремі проблемні питання / О.І. Охріменко // Судово-експертна діяльність: сучасний стан та перспективи розвитку: зб. матер. круглого столу. – К.: Навчально-науковий інститут підготовки фахівців для експертно-криміналістичних підрозділів Національної академії внутрішніх справ, 2015. – С. 255-258.

